

ZAPISNIK

sa 43. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 23. decembra 2014. godine

Sjednica je počela u 12 sati i 5 minuta.

Sjednicom je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi/ce Odbora: Husnija Šabović, Ljerka Dragičević, Zoran Miljanić, Snežana Jonica i dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora i Saša Pešić, zamjena člana Odbora Srđe Popovića, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Sjednici nijesu prisustvovali poslanici/ce: prim. dr Izet Bralić i dr Radovan Asanović.

Sjednici je, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovao Zoran Pažin, Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava i dr Miloš Vukčević, generalni direktor Direktorata za bezbjednosno-zaštitne poslove i nadzor u Ministarstvu unutrašnjih poslova.

Sjednici je po pozivu, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovala Branka Lakočević, pomoćnica ministra pravde.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

****

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

D N E V N I R E D:

- Usvajanje Zapisnika sa 41. sjednice Odbora, održane 11. decembra 2014. godine -

1 INFORMACIJA O MEĐUNARODNO-PRAVNIM POSTUPCIMA PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA ZA 2013. GODINU, koju je podnio Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava;

2 INFORMACIJA SA KONFERENCIJE POVODOM OBILJEŽAVANJA MEĐUNARODNOG DANA LJUDSKIH PRAVA NA TEMU: „PRISTUPAČNOST I LICA SA INVALIDITETOM“, održane 10. decembra 2014. godine u Skupštini Crne Gore, u organizaciji Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Misije OEBS-a u Crnoj Gori i NVO „Građanska alijansa“, I

3 TEKUĆA PITANJA.

****

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode su jednoglasno, bez primjedbi usvojili Zapisnik sa 41. sjednice, održane 11. decembar 2014. godine.

****

PRVA TAČKA- INFORMACIJA O MEĐUNARODNO-PRAVNIM POSTUPCIMA PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA ZA 2013. GODINU, koju je podnio Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava Zoran Pažin je izrazio zadovoljstvo što je u prilici da sa članovima Odbora za ljudska prava i slobode razgovara o različitim aspektima zaštite ljudskih sloboda i prava sa posebnim osvrtom na postupke koji se pred Evropskim sudom za ljudska prava vode protiv Crne Gore.

S obzirom na činjenicu da je predstavljanje ove Informacije bilo planirano proljetos, ali ova aktivnost nije realizovana zbog visoke frekvencije obaveza, kako Zastupnika, tako i Skupštine Crne Gore i Odbora za ljudska prava i slobode, statistički podaci navedeni u Informaciji su na izvjestan način anahroni. Statistika Evropskog suda za ljudska prava za 2014. godinu je trenutno u izradi i još uvijek je nedostupna. Zastupnik je upoznao članove Odbora sa sadašnjim podacima. Pred kraj 2013. godine je bilo 1062 predstavke protiv države Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, a sada ih je oko 800. Evropski sud za ljudska prava je u međuvremenu donio preko 200 odluka koje se odnose na Crnu Goru, a preko 99% predstavki u preliminarnoj fazi postupka, kada se ocijenjuje ispunjenost procesnih pretpostavki za vođenje u meritumu postupka pred Evropskim sudom, je odbačeno ili zbog neispunjavanja uslova prihvatljivosti koji su propisani članom 35 Evropske konvencije o ljudskim pravima ili zbog toga što su u pitanju očigledno neosnovane predstavke.

Od sačinjavanja Informacije o međunarodno-pravnim postupcima protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava za 2013. godinu, Evropski sud nakon sprovedenog kompletnog postupka i rasprave pred Sudom je donio odluke u dodatna tri predmeta. Od ta tri predmeta, u dva je Evropski sud za ljudska prava utvrdio da su predstavke podnešene protiv države Crne Gore neosnovane, a u jednom predmetu, u odnosu na više apliciranih povreda ljudskih sloboda i prava, na koje je ukazivao podnosilac predstavke, Evropski sud je utvrdio povredu u dijelu koji se tiče člana 5- prava ličnosti na slobodu i sigurnost, u dijelu koji se ticao pritvorskih uslova u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, u kojem je bio smještan podnosilac predstavke u jednom periodu. Riječ je o periodu prije šest-sedam godina, kada je Evropski sud ocijenio da pritvorski uslovi ne ispunjavaju standarde koje zahtjeva član 5 Evropske konvencije. Zoran Pažin je podsjetio da je riječ o periodu kada je bilo problema sa vodosnabdjevanjem u ljetnjem periodu i kada su postojali nedovoljni prostorni kapaciteti.

U jednom od dva pomenuta predmeta, radilo se, u jednom slučaju, o predmetu restitucije. Evropski sud za ljudska prava je, odbivši kao nesnovanu ovu predstavku, konstatovao da pravni mehanizmi koji se tiču restitucije, a koje predviđa pravni poredak u Crnoj Gori, ispunjavaju sve uslove i da sav normativno-pravni dio, kao i praksa koju sprovode nadležni organi u Crnoj Gori što se tiče restitucije nijesu sporni sa aspekta međunarodno-pravnih standarda i prakse Evropskog suda za ljudska prava. Ovo je veoma važno sa aspekta legaliteta i legitimiteta postupaka restitucije, kao jednog važnog segmenta u zaštiti ljudskih sloboda i prava, koji se tiče imovinsko-pravne dimenzije, odnosno prava na mirno uživanje imovine iz člana 1 Protokola 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima. U jednom broju predmeta koji su se odnosili na staru deviznu štednju Evropski sud za ljudska prava nije utvrdio povredu ljudskih sloboda i prava, što je od velikog značaja imajući u vidu kakve ne samo pravne i ekonomske posljedice bi suprotna situacija iziskivala za međunarodno-pravne obaveze Crne Gore u tom pogledu.

U još jednom predmetu protiv države Crne Gore, koji se tiče slobode izražavanja, Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da je predstavka neosnovana. To je bila posljedica adekvatne prakse Ustavnog suda Crne Gore koji je u međuvremenu prepoznao povredu Ustava Crne Gore i utvrdio povredu člana 10 Evropske konvencije, što je imalo za posledicu da podnosilac predstavke u postupku pred Evropskim sudom više nije imao status žrtve, jer je unutar domaćeg pravnog poretka ta pravna nepravilnost ispravljena, te više nije bilo razloga da se vodi ovaj postupak pred Evropskim sudom za ljudska prava.

Imajuću u vidu da je Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava proljetos, u svojim Preporukama ovom Odboru, aktuelizovao postupak Ustavnog suda po ustavnoj žalbi, posebno ga raduje činjenica da je ta praksa u značajnoj mjeri unaprijeđena, ali to nikada nije dovoljno, jer nijedna država ne može kazati da je završila sa izgradnjom svog pravnog poretka. Izvjesno je da je praksa Ustavnog suda za ovu godinu mnogo bolja, nego što je bila u prethodnom periodu.

U međuvremenu je Vlada pristupila izmjenama Zakona o Ustavnom sudu. S aspekta preventivne zaštite ljudskih prava i sloboda pozitivno je što je u Predlogu zakona predviđena mogućnost da se ustavna žalba podnosi ne samo protiv pisanog pravnog akta, kao što je to do sada bilo slučaj, kada se iscrpe sva djelotvorna pravna sredstva, već i u odnosu na svako

drugo držanje organa javne vlasti, dakle i protiv pasivnog držanja organa javne vlasti. Primjera radi, ako građanin podnese krivičnu prijavu Državnom tužilaštvu, a ono ne postupi po toj krivičnoj prijavi, do sada nije postojala mogućnost nekog djelotvornog pravnog sredstva kojim bi se građanin izborio sa takvom situacijom. Nije bilo moguće podnijeti ni ustavnu žalbu u takvim slučajevima, ali, ukoliko poslanici prepoznaju značaj ovog pravnog instituta i u Plenumu usvoje Predlog Vlade u ovom dijelu, to će ubuduće biti moguće. Dakle, i zbog nečinjenja će biti moguće podnositi ustavnu žalbu, a kao pravni akt se neće tumačiti samo pisani pravni akt, već će se pravnim aktom smatrati i činjenje i nečinjenje, odnosno propuštanje.

Ono što u određenoj mjeri može biti izvor zabrinutosti jeste kompenzaciona dimenzija ustavne žalbe. Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, sama činjenica da Ustavni sud može, prepoznajući povredu ustavnog prava, da ukine odluku državnog organa koja je bila povod za vođenje postupka pred Ustavnim sudom, ne čini samim tim to pravno sredstvo djelotvornim. S tim u vezi, potrebno je još nešto uraditi, posebno u situaciji kada je moguće da organ koji je bio povod za vođenje postupka ponovo zauzme isti pravni stav, pogotovo ako je u pitanju Vrhovni sud.

Ta, takozvana „ping-pong“ praksa ne bi bila djelotvorna sa aspekta zaštite ljudskih prava i sloboda. Po principu supsidijarnosti u međunarodnim odnosima, kao jednim od temeljnih principa međunarodnog prava, dominantna zaštita mora biti pred nacionalnim organima. U tom smislu Ustavni sud treba da ima ulogu Evropskog suda za ljudska prava na nacionalnom nivou. Imajući u vidu da Evropski sud, kada utvrdi povredu nekog od konvencijskih prava, donosi odluku kojom se dosuđuje pravično zadovoljenje podnosiocu predstavke, po mišljenju Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, takvu ulogu bi trebalo da ima i Ustavni sud. U komparativnoj evropskoj praksi postoje i iskustva da neki drugi organi, nakon što Ustavni sud utvrdi povredu ustavnog prava, odlučuju, što Zoran Pažin smatra necjelishodnim i neekonomičnim rješenjem.

Što se tiče druge Preporuke, koja se odnosi na primjenu Haške konvencije o građansko pravnim aspektima međunarodne otmice djece, ona je u pravnoj suštini vrlo jednostavna, međutim, u praksi, uočeno je nesnalaženje domaćih sudova u primjeni ove Konvencije. Ovaj građansko-pravni aspekt otmice djece se odnosi na vršenje roditeljskog prava u situaciji kada su supružnici različitih državljanstava, pa uslijed bračnih nesuglasica ili u postupku razvoda braka, jedan od roditelja odvede dijete iz države u kojoj su imali posljednje zajedničko prebivalište u svoju državu. Ova Konvencija uređuje samo aspekt zadnjeg mirnog posjeda prava, odnosno vraćanje djeteta u državu u kojoj je zajednički vršeno roditeljsko pravo, da bi tamo nacionalni organi, prije svega sudovi, odlučili kome povjeriti dijete na čuvanje i vaspitanje. Crnogorski sudovi nijesu u prilici da sami određuju, odnosno utvrđuju činjenice koje se odnose na to kome povjeriti dijete na čuvanje i vaspitanje, nego samo da se dijete vrati u državu koja je nadležna da o tome odluči. Ova preporuka je lako sprovodljiva, jer je dovoljna samo dodatna edukacija sudija koji postupaju u porodično-pravnim predmetima i moguće je da se ona sprovede u djelo.

Pored dvije pisane preporuke navedene u Informaciji, vrijeme je, od proljeća do sada, nametnulo razmišljanje o još dvijema preporukama. Jedna preporuka se odnosi na donošenje Zakona o krivičnom postupku, koji je veoma važan aspekt napredovanja Crne Gore u evro-atlantskim integracijama, a u vezi sa kojim, u potrebi postojanja mjerljivih rezultata u ovoj oblasti, ne treba zanemariti aspekt zaštite ljudskih prava i sloboda. Postojeći koncept tužilačke istrage je korak naprijed u sprovođenju krivičnog postupka, ali se ne smije zaboraviti da je Tužilaštvo samo jedna od strana u krivičnom postupku, druga strana je okrivljeni, koji mora imati sve međunarodno-pravne standarde da zaštiti svoja prava u tom postupku. Postupkom izviđaja, ili kako se nekad nazivao predkrivičnim postupkom, sada upravlja Tužilaštvo, a samu istragu vodi Tužilaštvo. Tužilaštvo, kao strana zainteresovana u postupku, može da odbije sve predloge okrivljenog za izvođenje dokaza u funkciji odbrane, bez obzira što je, po deklaraciji u Zakoniku, tužilac pozvan da sa jednakom pažnjom prati kako dokaze koji terete okrivljenog, tako i one koji su u njegovu korist. Pitanje je da li je realno očekivati od jedne od stranaka u postupku da sa jednakom pažnjom vodi računa o obje strane. To je nekad bila uloga suda koji je sprovodio istragu, a danas se to izmijenilo.

S druge strane, protiv same naredbe za sprovođenje istrage koju donosi tužilac, nije predviđeno nikakvo pravno sredstvo, ni prigovor, ni pravo žalbe. Moguće je i da Tužilaštvo, bez istrage, podnese neposrednu optužnicu, a protiv same optužnice okrivljeni ponovo nema nikakvo pravno sredstvo. On ima pravo prigovora isključivo u situaciji kada se radi o pitanjima nadležnosti, koji su u praksi u minornom broju zastupljeni. Sa druge strane, Tužilaštvo ima pravo prigovora na odluku suda. Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zoran Pažin je procijenio da princip jednakosti „oružja“, kao jedan od atributa pravičnosti suđenja u ovom slučaju može biti doveden u pitanje. Riječ je o pitanjima koja se, još uvijek, na vrijeme mogu razmotriti, jer će se u Skupštini naredne godine razmatrati Zakon o krivičnom postupku i potrebno je naći odgovarajući balans u ovim pitanjima.

Pitanje koje je postalo vrlo aktuelno na društvenoj sceni Crne Gore, iako su stručnjaci ranije preventivno upozoravali da može doći do takve situacije, odnosi se na koncept zaštite prava ličnosti u Crnoj Gori. Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava već duže vrijeme ukazuje na to da je građansko-pravni sistem zaštite prava ličnosti u Crnoj Gori nedorečen i nekonzistentan, da je praksa sudova u ovom pogledu anahrona i da ne prati dijalektiku promjena u ovom segmentu pravnog poretka. Uvreda i kleveta su dekriminalizovane, i to bez punog konsenzusa u društvu. Više ili manje snažno argumentovano jedan dio stručne javnosti, ali i nekih drugih protagonista društvene scene, je zastupao mišljenje da je prerano za to, da društvo nije zrelo za takav reformski zahvat. Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava je ukazao na brisani prostor nastao nakon dekriminalizacije klevete i uvrede, jer nije uslijedio nastavak reforme, zaokruživanjem adekvatnog građansko-pravnog okvira, koji sada treba da ponese sav teret dekriminalizacije klevete i uvrede, i uopšte zaštite prava ličnosti, kao što su pravo na privatnost, zaštita ljudskog dostojanstva i slično.

S tim u vezi, naknada nematerijalne štete, na šta se zapravo svodi postupak zaštite prava ličnosti u Crnoj Gori, je zastario, on se zasniva na austrijskom modelu, tzv. bolnine, od kojeg je sama Austrija odustala i 2005. godine ušla u ozbiljan postupak reformi svog građansko-pravnog sistema. To su uradile i neke države u okruženju, sa kojima je Crna Gora dijelila ovu austrijsku pravnu tradiciju, kao što je Hrvatska koja je 2005. i 2006. godine radikalno izmijenila koncept naknade nematerijalne štete, a na tome intezivno radi i Srbija koja već osam ili devet godina ima Komisiju koja je zadužena da sačini građansko-pravnu kodifikaciju ukupnog građanskog prava u Srbiji. Po uvjerenju Zorana Pažina, to je i najbolji put za Crnu Goru. Potrebno je raditi na građansko-pravnoj kodifikaciji, a argumenti država koje su to uradile jesu, pored nacionalnog jedinstva i kohezije, jačanje integriteta između države i društva i jačanje pravne sigurnosti kao neophodnog aspekta ekonomske valorizacije društva.

U vezi sa predloženim izmjenama Zakona o medijima, Zastupnik je izrazio čuđenje. Postavlja pitanje kako Ustav Crne Gore nije poslužio kao dovoljna osnova u vezi sa aktuelnim Predlogom izmjena. Član 50 Ustava Crne Gore je vrlo jasan i predviđa ograničeni broj razloga u kojima je moguće zabraniti medije. Svako prekoračenje tog broja razloga jeste kršenje crnogorskog Ustava. Zoran Pažin je uvjeren da bi Evropski sud za ljudska prava, kada bi, u nekom budućem postupku, procjenjivao da li bi ovako koncipirane izmjene Zakona o medijima bile saglasne sa Evropskom konvencijom, procijenio da ne bi. S tim u vezi, u nekom budućem postupku, Evropski sud za ljudska prava bi, sasvim izvjesno, kazao da je to suprotno članu 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima, jer takva mjera ne bi bila neophodna u demokratskom društvu, u smislu da je jedino ona moguća i da ne postoje neki drugi načini da se isti legitiman cilj postigne. Neophodno je insistirati da se mijenja građansko-pravni okvir, ali ne na način kao što je predloženo i ne mijenjajući na ovakav način Zakon o medijima, koji bi bio suprotan i Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i crnogorskom Ustavu.

U raspravi su učestvovali poslanici: dr Halil Duković, Snežana Jonica, dr Ljiljana Đurašković i Zoran Miljanić.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je zahvalio Zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava na izuzetno korisnim informacijama, a posebno na

njegovom mišljenju o predloženim izmjenama Zakona o medijima, navodeći da su tada poslanici Demokratske partije socijalista ostali usamljeni u ocjeni da Predlog zakona nije u skladu sa Ustavom Crne Gore.

U vezi sa podacima sadržanim u Informaciji, Predsjednik je ukazao da broj predstavki protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava ne opada, već je na visokom nivou, od 2009. do 2014. godine, i obično je indeks oko 4,5.

Zastupnik je saopštio da će se taj indeks broja predstavki protiv Crne Gore u ovoj godini spustiti na nivo 2012. godine, što je dobro i svrstava Crnu Goru čak i ispred nekih država Evropske unije, uključujući Hrvatsku, Rumuniju i Lihtenštajn.

Poslanica Snežana Jonica je istakla da je ključno utvrditi kako se mi odnosimo prema Preporukama Zastupnika. Očigledno da se prethodne nijesu čitale, nijesu shvatale ozbiljno ili nijesu htjele shvatiti ozbiljno, pa sad imamo gorući problem. Preporuke Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava imaju za cilj preventivno uklanjanje slabosti unutar pravnog sistema koje bi mogle biti povod za nove predstavke protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava.

U vezi sa ustavnom žalbom podsjetila je da je donešen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Ustavnom sudu odmah nakon usvajanja Amandmana na Ustav Crne Gore. Ustavna žalba je uslov problema pred Evropskim sudom za ljudska prava. Evropski sud za ljudska prava ne smatra djelotvornim pravnim sredstvom ustavnu žalbu u Crnoj Gori, što, po njenim riječima, predstavlja najbolju ocjenu kvaliteta, odnosno nekvaliteta prethodnog rada Ustavnog suda i ozbiljan razlog za usvajanje ustavnih promjena i sprovođenje reformi u toj oblasti. Izrazila je žaljenje što nije prihvaćen Amandman Socijalističke narodne partije za povećanje broja sudija Ustavnog suda. Naglasila je da je ustavna žalba mehanizam koji kada postane djelotvoran može da bude razlog za smanjenje broja predstavki. U ovom kapacitetu, sa ovim brojem i stanjem sa vremenom kojim sada Ustavni sud raspolaže mnogo sporije će se dostići taj cilj i mišljenja je da je baš zbog ustavne žalbe, povećanje broja sudija za dva značilo puno Crnoj Gori.

Poslanica Jonica se složila sa mišljenjem Zastupnika u vezi sa odnosom Vrhovni sud-Ustavni sud, navodeći da je na jednom okruglom stolu sama pokrenula tu priču, naglašavajući da je Zakonom potrebno jasno i precizno definisati šta je čija nadležnost. Smatra da kompenzaciona dimenzija mora biti data, jer ako to ne bude regulisano, kao što je sada dato u drugom dijelu kod načina pozicioniranja Ustavnog suda u odnosu na odluke sudova, obesmišljava se i ovo što je do sada urađeno.

Upitala je Zastupnika da li misli da je primjena Zakona o suđenju u razumnom roku toliko napredovala u našem pravnom sistemu da nije bilo potrebe da se ta preporuka ponovi i ove godine, ukazujući da je značajan broj predstavki pred Evropskim sudom bio iz tog razloga.

Upitala je da li izvršenje sudskih odluka koje nije na najboljem nivou može biti razlog za značajan broj predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava.

Podsjetila je da je u prošlogodišnjim Preporukama Zastupnik ukazao da je dekriminalizacijom klevete stvorena pravna praznina u sistemu i da je potreban poseban zakon o građansko-pravnoj odgovornosti zbog povrede časti, ugleda i drugih prava ličnosti, što je po prirodi stvari, kako je navela poslanica Jonica, trebalo da uradi Ministarstvo pravde. Podsjetila je da je u Klubu poslanika SNP-a bilo različitih mišljenja o tome, u određenom trenutku su podržali dekriminalizaciju klevete, ali je sigurna da naše društvo nije zrelo za dekriminalizaciju klevete, navodeći da se takve odluke donose u nekim političkim trenucima, a da se ne procjenjuju posledice, niti spremnost sistema. Istakla je da je predložila vraćanje klevete u Krivični zakonik, a Ministarstvo pravde eksplicitno saopštilo da to nije moguće, iako nakon toga nije uradilo ništa da se nastali problemi i pravne praznine regulišu.

U vezi sa Zakonom o medijima, saopštila je da se u potpunosti slaže sa mišljenjem Zastupnika. Istakla je da je jedan od potpisnika Predloga za izmjenu Zakona o medijima koji je u skupštinskoj proceduri i garantovala da se takav neće usvojiti, jer kao potpisnik ima priliku da ga do momenta glasanja povuče. Tada je htjela da vidi kako će se pristupiti rješavanju tog pitanja. Mišljenja je da je trebalo razgovarati i o jednom i drugom modelu, o uzroku i posledicama i da se na kraju možda ne usvoji, ni jedno, ni drugo, već da dođu do

zaključka da nedostaje treće, za šta je direktno nadležno Ministarstvo pravde koje saopštava da predložena rješenja nijesu dobra, ali ne nudi nikakvo rješenje.

U vezi sa Zakonikom o krivičnom postupku, saopštila je da joj je drago što je Zastupnik i na to ukazao u svjetlu činjenice da je u skupštinskoj proceduri Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima gdje se sada određene stvari preuzimaju od strane Ministarstva unutrašnjih poslova i daju policiji u nadležnost i ulazi se u nešto, što će po njenom mišljenju, dati povoda za nevjerovatno kršenje prava i stvaranje mogućnosti da se vode postupci.

Govoreći o broju predmeta protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, poslanica Jonica je ukazala na povećanje predmeta, ali i činjenicu da ti predmeti u značajnom broju ne ispune pravne pretpostavke. Upitala je Zastupnika da li misli da se radi o kršenjima prava ili nepoznavanju postupka pred Evropskim sudom. Takođe, i u činjenici da su neki advokati u Crnoj Gori samoprozvani za eksperte za pisanje predstavki, pa ljude dovode u zabludu da će određene stvari riješiti pred Evropskim sudom za ljudska prava, pišući na način koji nije adekvatan proceduri pred Evropskim sudom zbog čega predstavke i ne dolaze u drugu fazu postupka pred Sudom. Upitala je Zastupnika da li misli da nije bilo kršenja prava, a da naši građani pišu predstavke u odnosu na brojna pitanja ili je u velikoj mjeri bilo predstavki koje su pisali pravno kvalifikovani ljudi, ali ne za taj posao, ili namjerno ne za taj posao samo da bi zarađivali.

Ocijenila je da je razmatranje ove Informacije korisno za sve poslanike, jer na osnovu Preporuka Zastupnika, ukoliko ih budu uvažavali i prihvatili, mogu doprinijeti kvalitetu zakona, ali i nadzoru nad primjenom tih zakona.

Zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je zahvalila na Informaciji ocjenjujući je jasnom, preciznom, sadržajnom i tabelarno lijepo prikazanom. Saopštila je da brojke govore da je ovo eklatantni primjer da građani nemaju povjerenja u naše sudstvo i da su razočarani u njega. Sumnjaju u odnosu na nezavisnost i nepristrasnost suda, smeta im odugovlačenje postupaka i neizvršenje presuda. Indeks od 4,70 je zabrinjavajući, jer je prosječni indeks članica Evropske unije 0,79, ocjenjujući da je to znak da su ljudska prava u Crnoj Gori ugrožena. U vezi sa preporukama, upitala je šta je sve potrebno uraditi da se te preporuke realizuju, kako bi sledeće godine prilikom razmatranja Izvještaja bili svi zadovoljni.

Poslanik Zoran Miljanić je saopštio da građani nemaju povjerenja u sudove i potrebno je da svi zajedno doprinesu poboljšanju stanja. U vezi sa dekriminalizacijom klevete i stanjem u medijima saopštio je da je pitanje kompleksno, ali je problem što mediji koji su ustanovljeni u Crnoj Gori nijesu se bavili ljudima na način na koji to rade mediji koji nijesu iz Crne Gore. To su mediji koji su „uvezeni“ iz inostranstva i na najgori način mogu da se bave ljudima. Naglasio je da zabranjivanje medija od strane države ne bi riješilo problem, jer se medij može opet osnovati pod drugim imenom i time se problem ne rješava. Mišljenja je da cjelokupno društvo mora da doprinese rješavanju ovog problema i pronalaženju nekog optimalnog rješenja. Upitao je da li se može desiti da svi zatvorenici koji su u tom periodu bili u ZIKS-u kada je boravio i zatvorenik Bulatović sada podnesu predstavke protiv Crne Gore?

Predsjednik Odbora je saopštio da su od medija najviše napadani poslanici vlasti i ako je iko trebao da podnese zahtjev za izmjenu Zakona o medijima, onda su to poslanici vlasti, jer su najčešće napadani i diskriminisani od strane medija, ali kada je trebalo zaštititi medije, to su uradili poslanici vlasti.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava Zoran Pažin je saopštio da nema dilemu po pitanju odnosa Vrhovnog i Ustavnog suda Crne Gore vezano za koncept ustavne žalbe i konsekvence koje to povlači, ukazujući na mišljenje Venecijanske komisije u kojem se navodi da Ustavni sud, radi potrebne djelotvornosti ustavne žalbe, mora imati pravnu mogućnost i da ukida odluke Vrhovnog suda. Istakao je da je to pitanje riješeno u mišljenju Venecijanske komisije. Saopštio je da mu Ustavni sud redovno dostavlja njihove odluke, jer su one od značaja za radnje i djelotvornost u postupcima pred Evropskim sudom za ljudska prava. Međutim, uočio je da nekada te odluke kojima se ukidaju odluke Vrhovnog suda nijesu najbolje obrazložene, što u određenoj mjeri unosi nespokojstvo u čitav odnos između Vrhovnog i Ustavnog suda. Mišljenja je da ukinuti odluku Vrhovnom sudu na kojoj je radilo, primjera radi, devet sudija, ukoliko je o njoj odlučivao jedan sudija osnovnog suda,

troje sudija višeg suda i pet sudija Vrhovnog suda nije jednostavno i treba dobro obrazložiti takvu odluku, naglašavajući da ta odluka mora da bude mini naučno djelo. Kada se ukida odluka Vrhovnom sudu onda se moraju svestrano razmotriti svi aspekti. Mišljenja je da u ovom trenutku ta dimenzija izostaje. Obrazloženja Ustavnog suda bi morala da budu mnogo „bogatija“, nego što su u ovom trenutku, jer prosto pozivanje na predmete Evropskog suda za ljudska prava bez dovođenja tih presuda i prakse u činjenični i pravni kontekst predmeta koji se razmatra pred Ustavnim sudom je praksa koja, po njegovoj ocjeni, nije zadovoljavajuća. Na tom aspektu ubuduće će se morati mnogo ozbiljnije raditi. Saopštio je da u ovom trenutku duboko razumije i zabrinutost sudija Vrhovnog suda kada se sa nekom nepodnošljivom lakoćom te odluke ukidaju bez, po njegovom sudu, dovoljnog obrazloženja. Po njegovom mišljenju, odluke Ustavnog suda u dispozitivu su možda ispravne, ali nekada nijesu dobro obrazložene.

U vezi sa primjenom Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku ocijenio je da je Crna Gora postigla ozbiljan napredak, što je konstatovao i Evropski sud za ljudska prava u predmetu Bukilić protiv Crne Gore gdje je konstatovano da sredstva koja nudi Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, posebno kontrolni zahtjev, odnosno zahtjev za ubrzanje postupka predstavlja djelotvorno pravno sredstvo, što ima za posledicu da svi građani, sva druga pravna lica i subjekti koji imaju namjeru da podnose aplikaciju Evropskom sudu za ljudska prava, a odnose se na dugotrajnost postupaka, moraju prethodno da iscrpe ova pravna sredstva da bi se pokrenuo postupak pred Evropskim sudom. Istakao je da je to rezultat ozbiljnog napora učinjenog u Crnoj Gori u cilju unapređenja pravnog sistema. Naglasio je da je napredak u ovoj oblasti konstatovala i Evropska komisija u Izvještaju o napretku Crne Gore za 2014. godinu u kojem je ta sudska statistika tretirana kao zadovoljavajuća. Preporuka je da se unaprijedi statistika u praćenju pravnih situacija kada se usvoji kontrolni zahtjev i da se prati da li se zaista i postupilo.

Ukazao je da je aspekt izvršenja sudskih odluka vrlo važan aspekt suđenja u razumnom roku i izmijenjen je Zakon o izvršenju i obezbjeđenju. Očekuje da se vidi na koji način će izvršiteljska služba dati doprinos rasterećenju sudova, a sama činjenica da je jedna nadležnost prešla na njih je već jedna vrsta rasterećenja, a da li će to biti zadovoljavajuće sa aspekta izvršenja tih presuda, ostaje da se vidi i očekuje da hoće.

Na pitanje zašto se veliki broj predstavki od strane Evropskog suda ocijeni neprihvatljivim, saopštio je da je to i iz razloga na koje je ukazala poslanica Jonica, jer su nekad nerealna očekivanja građana od Evropskog suda za ljudska prava, zbog nepoznavanja nadležnosti Evropskog suda koji se ne bavi time da li je domaći sud na pravi način primijenio domaće pravo. Nekada je u pitanju i nesnalaženje samih stranaka i njihovih punomoćnika koji nekad ne znaju uslove prihvatljivosti, odnosno procesne pretpostavke.

Kada je riječ o broju predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zastupnik je saopštio da bi najsrećniji bio kada bi taj broj bio na niskom nivou. Nema vrednosni sud prema činjenici da je indeks za prošlu godinu bio 4,70, samo je htio reći da imajući u vidu statistiku koja mu je dostupna u ovom trenutku, očekuje da će za 2014. godinu biti na nižem nivou. Saopštio je da postoje države Evropske unije sa vrlo visokim brojem predstavki pred Evropskim sudom za ljudska prava, kao što su Rumunija, Italija i Hrvatska. Saopštio je da je Srbija na prvom mjestu po broju predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava. Ukoliko bude prisutan trend smanjivanja i stanje kao što je bilo 2012. godine, konstatovaće da je to stanje zadovoljavajuće, uz želju da broj predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava bude još manji, što će se i desiti ukoliko naš pravni poredak bude funkcionisao na pravi način i ako na zadovoljavajući način budu rješavana sva pravna pitanja o kojima je riječ.

Na pitanje poslanika Miljanića da li je moguće povećanje broja predmeta podnošenjem predstavki od strane zatvorenika koji su u sličnim uslovima boravili u ZIKS-u kada i Bulatović, Zastupnik je odgovorio da povećanje broja predmeta po to osnovu nije moguće, jer je jedan od uslova prihvatljivosti rok od šest mjeseci od iscrpljivanja zadnjeg pravnog sredstva do momenta podnošenja predstavke Evropskom sudu za ljudska prava. Zastupnik je saopštio da u ovom trenutku ne zna da li ima još nekih podnosilaca predstavki po ovom osnovu, jer će sa tim biti upoznat kada to bude razmatrano od strane Evropskog suda za ljudska prava.

U vezi sa medijskom scenom, istakao je da je dobro razlikovati uzrok i posledicu, a ovo što sada postoji ozbiljno kršenje ljudskih sloboda i prava je uzrokovano nekim uzrokom koji je dugo potiskivan i aksiološki, vrednosno guran u drugi plan. Isticanje samo jednog aspekta tokom reformskog procesa slobode izražavanja, a zanemarivanje druge strane, kao što su prava ličnosti, što je godinama trajalo i na šta je stručna javnost ukazivala, dovelo je do posledice da su sada svi zabrinuti ovakvom situacijom. Ocijenio je da to možda nije loše, jer će nas primorati da uredimo normativno-pravni okvir i praksu sudova i da se polako izlazi iz ove situacije.

Branka Lakočević, pomoćnica ministra pravde je u svom izlaganju ukazala na primjenu Preporuka Zastupnika u normativnoj regulativi i praksi sudova. Tako je Predlogom zakona o Ustavnom sudu koji je u skupštinskoj proceduri definisano da osnova za izjavljivanje ustavne žalbe jeste i radnja i nepostupanje organa kojim se povređuje ljudsko pravo čime se stiče mogućnost da ustavna žalba ne odnosi samo na akt. Ukazala je da je u članu 68 Predloga zakona definisano da u slučaju i kada nijesu iscrpljena sva pravna sredstva, postoji mogućnost podnošenja ustavne žalbe ukoliko su ta pravda sredstva ocijenjena kao nedjelotvorna. Podsjetila je na izmjene Ustava kojima je, između ostalog, propisano da vijeće od troje sudija odlučuje o ustavnoj žalbi, čime se stvara mogućnost mnogo bržeg postupanja Ustavnog suda. Ukazala je da je važećim zakonom o Ustavnom sudu propisano da Ustavni sud može ukinuti i odluku Vrhovnog suda. Tačno je da je bilo različitih mišljenja i polemika, tokom javne rasprave su to postavili kao jednu od alternativa da bi se i od Venecijanske komisije moglo dobiti mišljenje i kako bi se to pitanje konačno riješilo. Istakla je da je Venecijanska komisija u poslednjem mišljenju datom o radnoj verziji zakona o Ustavnom sudu je jasno ukazala da odredba treba da ostane kao što jeste. Ukazala je da je u okviru Vrhovnog suda formirano posebno odjeljenje koje se bavi praksom Evropskog suda za ljudska prava kako bi svim sudijama nižestepnih sudova učinili dostupnim praksu i na nivou tog Suda raspravljali o određenim pravnim pitanjima. Naglasila je da se u okviru same sudske vlasti ozbiljno pristupa ovim pitanjima i na ozbiljan način razmatraju sve preporuke.

Podsjetila je i na projekte u okviru kojih se vrši obuka sudija, ne samo Vrhovnog suda, već i nižestepnih sudova i saopštila da su sve sudije Vrhovnog suda i nižestepnih sudova imali priliku da pohađaju posebnu obuku organizovanu od strane Evropskog suda za ljudska prava, dok je jedan sudija na praksi u Sekretarijatu Evropskog suda za ljudska prava. U članu 76 Predloga zakona o Ustavnom sudu predviđeno je da će Ustavni sud moći da odredi pravično zadovoljenje.

U vezi sa Haškom konvencijom o građansko pravnim aspektima međunarodne otmice djece ukazala je da u direktnoj primjeni konvencija postoji problem, jer nijesu pisane pravnim jezikom, a jesu dio našeg pravnog sistema i po hijerarhiji su iznad zakona. Saopštila je da se intenzivno radilo na obukama svih sudija u odnosu na ovu Konvenciju, ne samo na nacionalnom, već i regionalnom nivou, a realizovane su određene radionice preko TAIEX-a za sve sudije građanskih odjeljenja nižestepnih sudova. Mišljenja je da sada imamo mnogo bolje rezultate u ovoj oblasti i da se taj rad prati od strane međunarodne zajednice.

Saopštila je da je izrada Zakonika o krivičnom postupku u završnoj fazi i da je pripreman u saradnji sa ekspertima Evropske komisije, čije su mišljenja dobili, a u Radnoj grupi je bio i Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava. Izrazila je očekivanje da će pored već dostavljene pisane sugestije, Zastupnik razmotriti i dostaviti još sugestija ukoliko ocijeni potrebnim.

Kada je riječ o Zakonu o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, podsjetila je da je primjena ovog Zakona u početku bila problematična. Saopštila je da je od strane Ministarstva pravde i NVO „Akcija za ljudska prava“ svake godine vršena analiza primjene ovog Zakona. Jedan od problema u primjeni Zakona bilo je nedovoljno poznavanje ovog novog pravnog sredstva, ali nakon obuka svi su upoznati sa ovim pravnim sredstvom i veći je broj podnijetih kontrolnih zahtjeva. Sudovi su poboljšali način praćenja statistika vezanih za kontrolni zahtjev, a detaljni podaci se mogu naći u Analizi objavljenj na web sajtu Ministarstva pravde.

Kada su u pitanju izvršni sudski postupci, podsjetila je na odredbe Zakona o izvršenju i obezbjeđenju kojima je predviđeno da će sve predmete koji se nalaze u sudu završiti sudovi

do početka rada javnih izvršitelja, a Zakon o izvršenju i obezbjeđenju je predvidio koji su to predmeti u kojima sud obavezno nastavlja postupak izvršenja, ali je ostavljena mogućnost svim izvršnim povjeriocima koji imaju svoje predmete u sudu da kada smatraju da dugo traje postupak mogu tražiti izmještanje suda iz postupka i povjeravanje istog javnim izvršiteljima. Saopštila je da se realizuju intenzivne obuke javnih izvršitelja koji su tek počeli raditi i prati se njihov rad, što radi i Evropska komisija kroz posebne mehanizme, a sačinjen je i obrazac za praćenje njihovog rada, dok će svakih pola godine imati obavezu izvještavanja.

U vezi sa preporukom Zastupnika koja se odnosila na posebna pravna sredstva za preotvaranje postupka u upravnim sporovima, saopštila je da je Skupština prije nekoliko dana donijela Zakon o upravnom postupku, a da je pripremljena radna verzija Zakona o upravnom sporu. Ovim Zakonom tretirano je to pitanje i bilo je u fokusu njihove pažnje.

Govoreći o pritvoru kao mjeri obezbjeđenja prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, Pomoćnica ministra pravde je saopštila da je Vrhovni sud Crne Gore posebnu pažnju posvetio ovom pitanju i osim posebnog vijeća određen je i poseban sudija koji će se baviti ovim pitanjima i pomoći prilikom koncipiranja odluka Vrhovnog suda i zauzimanju pravnih stavova kad je u pitanju pritvor. U praksi se pritvor sve manje koristi kao mjera obezbjeđenja prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka.

U vezi sa stanjem u medijima, Pomoćnica ministra pravde je saopštila da Ministarstvo pravde nije pristupilo izradi posebnog zakona, a Zakonom o obligacionim odnosima određena je mogućnost naknade nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda. Pojedine države to jesu uradile posebnim zakonima, Crna Gora još nije, što ne znači da neće.

Poslanik Zoran Miljanić smatra da građani dovoljno ne znaju šta znači Evropski sud za ljudska prava, koje su njegove nadležnosti i kompetencije i bilo bi neophodno građanima pojasniti koja prava taj Sud štiti, jer građani taj Sud doživljavaju kao i sudove u Crnoj Gori, misleći da je to instanca iznad Vrhovnog suda. Tako građani postaju lake žrtve određenih krugova koji preko njih dolaze do materijalne koristi.

Pomoćnica ministra pravde je saopštila da bi se u okviru projekta Savjeta Evrope koji se realizuje u Crnoj Gori mogla razmotriti mogućnost izrade određenih brošura i održavanje televizijskih, radio emisija, okruglih stolova kako bi se građani upoznali sa nadležnostima Suda.

Poslanica Snežana Jonica je izjavila da ne samo građani nijesu dovoljno upoznati sa radom i nadležnostima Evropskog suda za ljudska prava, već ni advokati koji pišu predstavke pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu. Građani kojima su prekršena prava koja se štite Evropskom konvencijom često se ne obrate Sudu, a s druge strane, postoje građani koji podnose veliki broj predstavki, bez osnovanog razloga i stvaraju sliku o državi Crnoj Gori po pitanju broja predstavki. Poslanica Jonica je saopštila da običan čovjek nije upoznat sa nadležnostima Evropskog suda za ljudska prava, mediji ne posvećuju dovoljno pažnje ovom pitanju, iako treba da budu savjest društva i ukazala da i sama sjednica Odbora na kojoj se raspravlja o ovoj važnoj temi medijima nije interesantna.

Poslanica Jonica je upitala Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava kako on definiše razlog postojanja velikog broja predstavki u odnosu na mali broj njih za koji postoji opravdanost. Interesovao je podatak o postupanju Crne Gore po presudama Evropskog suda za ljudska prava u kojima je utvrđena povreda prava, u kom vremenskom roku je Crna Gora postupala i u kom broju presuda je postupila, a u kojem nije. Naglasila je da su joj podaci važni i kao članu Odbora za pravna pitanja i ljudska prava Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zoran Pažin, osvrnuo se na potrebu podizanja svijesti javnosti o onome što jeste postupak pred Evropskim sudom za ljudska prava. Saglasan je da treba krenuti od edukacije advokata koji zastupaju stranke u tim postupcima, dodajući da su advokati redovno učesnici edukacija na kojima je i sam držao predavanja. Naveo je da je poslednjih deset godina održao makar sto predavanja na tu temu. Što se tiče upućenosti građana u ono što jeste sadržaj postupka pred Evropskim sudom za ljudska prava, istakao je da Evropski sud nije sud četvrte instance, koji bi se bavio na neposredni način odlukama sudova, već samo sa međunarodno-pravnog aspekta zaštite ljudskih prava i sloboda koja su zaštićena Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

Podsjetio je da nijesu sva ljudska prava i slobode zaštićeni Konvencijom, već samo građanska i politička prava. Ekonomska, socijalna i kulturna prava su van dometa Evropskog suda za ljudska prava i van dometa konvencijske zaštite. Projekat Savjeta Evrope je dobra prilika da se doprinese edukaciji građana i saopštio je da je i on lično otvoren za saradnju.

Što se tiče postupka izvršenja presuda Evropskog suda za ljudska prava, Zoran Pažin je podsjetio da Komitet ministara Savjeta Evrope, kao najznačajnije političko, regulatorno i izvršno tijelo Savjeta Evrope, prati izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava, po standardnoj proceduri i osnaženoj proceduri, u slučajevima kad država ima problema u postupcima izvršenja presuda.

Sa zadovoljstvom je konstatovao da Komitet ministara Savjeta Evrope nijedno izvršenje presude Evropskog suda za ljudska prava ne razmatra po osnaženoj proceduri, već su sva u postupku nadzora po standardnoj proceduri. To je posljedica činjenice da Crna Gora dosljedno izvršava sve obaveze međunarodno-pravnog karaktera koje proizilaze iz tih presuda. U svim predmetima pravično zadovoljenje, koje eventualno dosudi Evropski sud za ljudska prava, je blagovremeno isplaćivano podnosiocima predstavke. U nekim predmetima, Evropski sud se zadovoljio samo konstatacijom da je povrijeđena sloboda ili pravo zaštićeno Konvencijom. U takvim situacijama država je samo u obavezi da sprovede generalne mjere, u smislu prevencije, da se slično kršenje prava ne bi desilo u budućnosti.

Predsjednik Evropskog suda za ljudska prava, koji je nedavno bio u posjeti Crnoj Gori, konstatovao je da u Crnoj Gori nema konstatovanog sistemskog kršenja ljudskih prava i sloboda, nego se radi o pojedinačnim slučajevima koji su utvrđeni kroz presude Evropskog suda za ljudska prava. To je veoma značajno, a o tome svjedoči činjenica da ne postoji nijedna tzv. „pilot presuda“ koje donosi Evropski sud kada tokom postupka uoči postojanje nekog sistemskog problema u pravnom poretku, kada donosi pilot presudu da bi se država „osvijestila“ i preduzela mjere za rješavanje problema. Dobro je učiti na tuđim greškama, a to su presude protiv drugih država.

Predsjednik Odbora je ocijenio dobrim što se radi na izmjeni zakona u cilju njihovog usklađivanja sa evropskim zakonodavstvom.

Nakon upoznavanja sa Informacijom, izlaganja Zastupnika i rasprave vođene na ovu temu, Odbor je odlučio da, kao i u prethodnom slučaju, sačini Izveštaj o razmatranju Informacije o međunarodno pravnim postupcima protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava za 2013. godinu sa predlogom zaključka i dostavi ga Kolegijumu Predsjednika Skupštine na dalji postupak, kao i Ministarstvu pravde, kao nadležnom ministarstvu za ovu oblast, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Delegaciji Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope i Zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava.

DRUGA TAČKA- INFORMACIJA SA KONFERENCIJE POVODOM OBILJEŽAVANJA MEĐUNARODNOG DANA LJUDSKIH PRAVA NA TEMU: „PRISTUPAČNOST I LICA SA INVALIDITETOM“, održane 10. decembra 2014. godine u Skupštini Crne Gore, u organizaciji Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Misije OEBS-a u Crnoj Gori i NVO „Građanska alijansa“

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode su jednoglasno prihvatili Informaciju sa Konferencije povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava na temu: „Pristupačnost i lica sa invaliditetom“, održane 10. decembra 2014. godine u Skupštini Crne Gore, u organizaciji Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Misije OEBS-a u Crnoj Gori i NVO „Građanska alijansa“.

Odlučeno je da Informacija, u skladu sa uobičajenom praksom, bude sastavni dio Zapisnika sa ove sjednice.

TEKUĆA PITANJA

(1) IZJAŠNJAVANJE O PREDLOGU ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O JAVNIM OKUPLJANJIMA

Članovi Odbora su se izjašnjavali o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim okupljanjima o kojem je rasprava okončana na 42. sjednici Odbora, 19. decembra 2014. godine.

Zbog ishoda glasanja (tri glasa „za“ i tri „protiv“) Odbor za ljudska prava i slobode nema predlog prema Skupštini u vezi sa ovim Predlogom zakona.

Za Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim okupljanjima glasali su poslanici: dr Halil Duković, predsjednik Odbora i članovi Odbora Husnija Šabović i Ljerka Dragičević.

Poslanici Snežana Jonica, Zoran Miljanić i dr Ljiljana Đurašković glasali su „protiv“ Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim okupljanjima.

Na osnovu člana 69 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa 42. i 43. sjednice, održanih 19. i 23. decembra 2014. godine, podnio je Skupštini

I Z V J E Š T A J

O RAZMATRANJU PREDLOGA ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O JAVNIM OKUPLJANJIMA, koji je podnijela Vlada Crne Gore

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, kao matični odbor, na 42. i 43. sjednici, održanim 19. i 23. decembra 2014. godine razmotrio je PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O JAVNIM OKUPLJANJIMA, koji je podnijela Vlada Crne Gore, s predlogom da se zakon donese po skraćenom postupku.

Ovlašćeni predstavnik predlagača, generalni direktor Direktorata za bezbjednosno zaštitne poslove i nadzor u Ministarstvu unutrašnjih poslova dr Miloš Vukčević u uvodnom obrazloženju Predloga zakona je saopštio:

- da su Odlukom Ustavnog suda Cme Gore U-I br. 14/11 od 23. jula 2014. godine, koja je objavljena u „Službenom listu Cme Gore“ broj 47/14 od 7. novembra 2014. godine prestali da važe čl. 10, 11 i 26 Zakona o javnim okupljanjima, zbog čega je došlo do pravnog vakuma, što je uslovilo da Vlada Crne Gore utvrdi Predlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o javnim okupljanjima i isti dostavi Skupštini s predlogom da se zakon donese po skraćenom postupku;

- da je Ustavom Crne Gore propisano da se sloboda okupljanja može privremeno ograničiti odlukom nadležnog organa radi sprječavanja nereda ili vršenja krivičnog djela, ugrožavanja zdravlja, morala ili radi bezbjednosti ljudi i imovine i da je utvrđeno da se pravo na slobodu mirnog okupljanja može ograničiti samo zakonom;

- da su Predlogom zakona, radi javnog interesa, propisani izuzeci od mjesta koje se smatra prikladnim za mirno okupljanje;

- da je svrha propisivanja objekata i prostora u čijoj blizini se ne može održavati mirno okupljanje zaštita kategorija lica koji u njima borave, zaštita i očuvanje životne sredine i kulturno-istorijskog nasleđa Crne Gore, kao i zaštita od ugrožavanja bezbjednosti saobraćaja, ugrožavanja slobode kretanja i rad većeg broja ljudi koji nijesu učesnici mirnog okupljanja;

- da je ograničenje u pogledu objekata u kojima su smješteni Skupština Crne Gore, Vlada Crne Gore, Predsjednik Crne Gore i Ustavni sud Crne Gore nužno radi zaštite domaćih šticećenih ličnosti i objekata i stranih šticećenih ličnosti koje borave u Crnoj Gori.

Poslanici Demokratske partije socijalista su istakli da je sloboda okupljanja neprikosnoveno pravo svakog pojedinca, a da je država zakonom definisala određena ograničenja, kao što je praksa i u ostalim zemljama. U vezi sa objektima u čijoj blizini se ne može održavati mirno okupljanje, mišljenja su da je dobro što postoje ograničenja kada su u pitanju važne institucije, što je praksa i u zemljama regiona i evropskim državama.

Međutim, nejasni su kriterijumi za izbor institucija ispred kojih se na određenoj daljini ne može održavati mirno okupljanje, a nije definisano ni prikladno vrijeme za održavanje mirnih okupljanja. Imajući u vidu da se u Crnoj Gori mirna okupljanja mogu održavati tokom svih 24 časa, postavlja se pitanje da li se na taj način mogu ugroziti prava drugih ljudi. Ocijenili su da u cilju apstrahovanja politizacije, treba ipak popuniti nastali pravni vakuum normi ukinutih od strane Ustavnog suda. Ocijenili su da postoji pravo prioriteta- pravo na mirno okupljanje. Takođe, smatraju da je teško odrediti pravu granicu gdje ostvarivanje ljudskih prava ugrožava neko drugo pravo.

Poslanici opozicije su mišljenja da se Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim okupljanjima ne reguliše ostvarivanje ljudskih prava, već njihovo ograničavanje. Nejasni su kriterijumi po kojima je utvrđen spisak institucija ispred čijih objekata se ne može održavati mirno okupljanje na daljini od najmanje 50 metara. Rok za donošenje rješenja o privremenoj zabrani smatraju spornim, jer onaj ko je organizator okupljanja treba pravovremeno da ima informaciju da li je okupljanje zabranjeno. Nije dobro što se žalba podnosi Ministarstvu unutrašnjih poslova, a ne Upravnom sudu, smatrajući da Ministarstvo unutrašnjih poslova nema kredibilitet da o ovom odlučuje.

Predstavnik NVO "Građanska alijansa" koja vrši monitoring nad radom Odbora za ljudska prava i slobode, a koja je bila inicijator za pokretanje postupka pred Ustavnim sudom za ocjenu ustavnosti odredbi Zakona o javnim okupljanjima koje su u međuvremenu ukinute, istakao je da su nakon Odluke Ustavnog suda neka rješenja u Predlogu zakona ostala ista, a neka su malo rigoroznija. Suština podnošenja njihove inicijative pred Ustavnim sudom je bila misao da se ljudska prava u tri pomenuta člana Zakona nijesu uvažila i razumjela onako kako je to definisano Ustavom Crne Gore i međunarodnim pravom.

Nakon obrazloženja predstavnika predlagača i šire rasprave, Odbor za ljudska prava i slobode, zbog ishoda glasanja (tri "za" i tri "protiv") nema predlog prema Skupštini o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim okupljanjima.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednica je završena u 13 sati i 35 minuta

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković

****

Sastavni dio Zapisnika sa ove 43. sjednice je Informacija sa Konferencije povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava na temu: „Pristupačnost i lica sa invaliditetom“, održane 10. decembra 2014. godine u Skupštini Crne Gore, u organizaciji

Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Misije OEBS-a u Crnoj Gori i NVO „Građanska alijansa“

*****

**INFORMACIJA
SA KONFERENCIJE POVODOM OBILJEŽAVANJA
MEĐUNARODNOG DANA LJUDSKIH PRAVA
NA TEMU “PRISTUPAČNOST I LICA SA INVALIDITETOM”,
održane 10. decembra 2014. godine u Skupštini Crne Gore**

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava u Skupštini Crne Gore je 10. decembra 2014. godine održana Konferencija na temu “Pristupačnost i lica sa invaliditetom”. Organizatori Konferencije su bili: Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u saradnji sa Institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i NVO “Građanska alijansa”.

Konferenciji su prisustvovali predstavnici državnih institucija, diplomatske zajednice, civilnog društva i akademske zajednice.

Milan Radović, koordinator programa ljudskih prava u NVO “Građanska alijansa”, u funkciji moderatora je otvorio Konferenciju “Pristupačnost i lica sa invaliditetom”, čestitajući građanima Crne Gore Međunarodni dan ljudskih prava. Saopštio je da je Konferencija samo dio programa povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava koji tradicionalno organizuju državne institucije, međunarodne organizacije i civilni sektor. Najavio je posjetu Centru “1. jun” u Podgorici i humanitarnu akciju – fudbalsku utakmicu između predstavnika Crne Gore i diplomatske zajednice i pozvao prisutne da uzmu učešće na ovim događajima i time doprinesu poštovanju ljudskih prava.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković je izrazio zadovoljstvo zbog ukazanog povjerenja da se Konferencija povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, 10. decembra, organizuje u Skupštini Crne Gore. Podsjetio je da su Ujedinjene nacije na Generalnoj skupštini 10. decembra 1948. godine usvojile Rezoluciju 217 (III), kao prvi mehanizam pretočen u zvanični dokument u kome se tretiraju ljudska prava i slobode u modernom dobu i naglasio da je to dokument od epohalne važnosti, jer predstavlja prvi međunarodni pokušaj da se katalogiziraju osnovna ljudska prava. Predsjednik Odbora je saopštio da je donošenje zakona proces, jer je riječ o živoj materiji koju je potrebno stalno pratiti, a problemi često nastaju u sprovođenju zakona. Zakoni su često u trenutku donošenja dobri, ali za određeni protok vremena, nedovoljno obuhvatni, jer ne pokrivaju sve životne situacije. Kako se u životu ili društvu događaju promjene, moraju ih pratiti i zakonodavna rješenja.

Navodeći da osnovne odredbe Ustava predstavljaju suštinu i opštu garanciju zaštite i uživanja ljudskih prava i sloboda, Predsjednik Odbora je istakao da se gotovo polovina članova crnogorskog Ustava odnosi na ljudska prava i slobode. Ustav garantuje jednakost bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo. Govoreći o temi Konferencije “Pristupačnost i lica sa invaliditetom”, predsjednik Duković je izdvojio usvajanje Strategije za integraciju osoba sa invaliditetom, za period 2008. do 2016. godine koja predstavlja dokument sačinjen u cilju postizanja višeg stepena zaštite osoba s invaliditetom. Saopštio je da su Strategijom definisane oblasti: zdravstve zaštite, socijalne zaštite i penzijsko-invalidskog osiguranja, obrazovanja, profesionalnog osposobljavanja i zapošljavanja, pristupačnost, kultura, sport i rekreacija, kao i oblast koja se odnosi na položaj organizacija osoba sa invaliditetom u civilnom društvu. Prioriteti definisani Akcionim planovima za sprovođenje Strategije odnose se na izmjenu zakonske regulative, arhitektonsko prilagođavanje, saradnju sa nevladinim organizacijama i na uvezivanje sistema zdravstvene zaštite sa obrazovanjem i socijalnom zaštitom osoba sa invaliditetom. Podsjetio je da su 2008. godine donešeni Zakon o kretanju slijepog lica uz pomoć psa vodiča i Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, a 2010. godine Zakon o

zaštiti osoba sa invaliditetom od diskriminacije. Činjenica da je izmjena Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom prenesena u nadležnost Ministarstva za ljudska i manjinska prava govori o tome da se pitanjima vezanim za lica sa invaliditetom sve više prilazi sa stanovišta ljudskih prava, a manje iz ugla socijalno zaštitnih prava. Sačinjen je Nacrt Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, koji je prosljeđen na mišljenje nadležnim resorima, nakon čega će biti upućen Vladi na usvajanje, a zatim u skupštinsku proceduru. Predsjednik je saopštio da su lica sa invaliditetom preko svojih udruženja i organizacija uključena u sva tijela i radne grupe koje se bave kreiranjem politika koje ih se tiču.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je istakao da je u oblasti obrazovanja predviđeno obezbjeđivanje inkluzivnog predškolskog, osnovnog i srednješkolnog obrazovanja za djecu sa smetnjama u razvoju u zajednicama u kojima žive, kao i transformacija posebnih ustanova u resursne centre. U dijelu koji se odnosi na razvoj servisa, tokom godine otvoreni su Dnevni centri u opštini Berane i Mojkovac, a u toku su aktivnosti na otvaranju dnevnih centara u Podgorici, Budvi, Baru i Rožajama. Završeni su radovi i opremanje male grupne zajednice (kuće) u Bijelom Polju, namijenjene djeci sa smetnjama u razvoju bez roditeljskog staranja.

Predsjednik Odbora je upoznao učesnike Konferencije sa konkretnim podacima, koje je Odbor za ljudska prava i slobode, u pripremi ove Konferencije, dobio od Ministarstva održivog razvoja i turizma, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore. Ugovori za izradu glavnih projekata za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi licima smanjene pokretljivosti potpisani su 31. jula 2014. godine, najveći broj projekata je završen, a u toku je njihova revizija. JP „Morsko dobro“ je tokom 2014. godine prilagodilo licima sa invaliditetom osam plaža na crnogorskom primorju. Dr Halil Duković je ocijenio da je lakše otkloniti fizičke - arhitektonske barijere, ali da je prioritet promjena svijesti građana kako bi se ovoj populaciji obezbijedio kvalitetniji život i jednake šanse. U svom izlaganju, predsjednik Odbora je naveo i brojne aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode koje su usmjerene na promociju, poštovanje i zaštitu prava lica sa invaliditetom.

Predsjednik Odbora je istakao da je neophodno raditi na promjeni svijesti građana o položaju osoba sa invaliditetom, kao jednakog segmenta društva, čime će se obezbijediti potpuna integracija ove populacije koja broji preko 60 000 osoba u Crnoj Gori. Ocijenio je da ovaj zadatak neće biti lak, ali da će se zajedničkim aktivnostima svih političkih subjekata, međunarodnih institucija, nevladinog sektora i Institucije Ombudsmana doprinijeti da se za osobe sa invaliditetom obezbijedi kvalitetniji život.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Šučko Baković je saopštio da pravila o zabrani diskriminacije poznaju svi međunarodni dokumenti o ljudskim pravima, kao i ustavi gotovo svi zemalja svijeta, citirajući član 1 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima kojim je propisano: „Sva ljudska bića rađaju se jednaka u dostojanstvu i pravima“. Neke od prepreka koje stoje pred licima u ostvarivanju ljudskih prava se mogu ukloniti aktivnošću same osobe koja se suočava sa preprekom, dok se fizičke prepreke u okruženju mogu ukloniti samo planskim, pažljivo osmišljenim djelovanjem onih koji grade to okruženje. Osobama sa invaliditetom pripadaju sva ljudska prava kao i drugima, a jedan od preduslova za njihovo uživanje je osiguranje pristupačnosti. Zaštitnik je upoznao učesnike Konferencije sa Pokretom „Dizajn za sve“ koji se posljednjih decenija organizuje u razvijenim zemljama svijeta i Evrope, a usmjeren je na definisanje i dostizanje standarda u uređenju okruženja koje će svim osobama omogućiti pristup.

Saopštio je da je Crna Gora u velikoj mjeri uskladila svoje zakonodavstvo sa pravom Evropske unije i međunarodnim standardima u ovoj oblasti, ali usvojene standarde ne prati odgovarajuća dinamika implementacije. Kao primjer je izdvojio činjenicu da nijedna od 13 ustanova koje su označene kao prioritetne do sada nije prilagođena. Kao glavni problem navodi se nedostatak finansijskih sredstava. Kampanja „Ovo su naša mjesta“, koju je pokrenula izvršna direktorica Udruženja mladih sa hendikepom, Marina Vujačić je doprinijela da se učesnici Kampanje lično uvjere u postojanje brojnih i nepremostivih arhitektonskih barijera za osobe sa invaliditetom. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore se osvrnuo i na problem neprilagođenosti sredstava javnog prevoza osobama sa invaliditetom.

Neophodno je inteziviranje mjera i aktivnosti na implementaciji usvojenih standarda na lokalnom i državnom nivou kako bi se obezbijedili preduslovi za puno uključivanje lica sa invaliditetom u sve tokove društvenog života.

Tokom izlaganja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, Šućka Bakovića, predstavnici NVO LGBT Forum Progres su performansom iskazali protest zbog, kako su izjavili, nepostupanja Ombudsmana. Oni su govor Zaštitnika ometali zvonjavom i lupanjem u predmete, izražavajući na taj način nezadovoljstvo njegovim radom. Postupak predstavnika NVO LGBT Forum Progres uslovio je pauzu u radu Konferenciji, u namjeri da se riješi problem ovakvog postupanja.

Nakon petnaestominutne pauze, rad Konferencije je nastavljen, a Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je do kraja izložio svoje viđenje teme koja je bila predmet Konferencije. Nakon njegovog izlaganja, uslijedio je duži aplauz. On je bio jedini učesnik koji je nagrađen na taj način.

Ministar za ljudska i manjinska prava, dr Suad Numanović je čestitao građanima Međunarodni dan ljudskih prava, navodeći da ovo nije jedini dan posvećen borbi za ljudska prava, već da se toj borbi posvećuje svaki dan u godini. S tim u vezi, podsjetio je da su u prethodnom mjesecu realizovane brojne aktivnosti. Istakao je da istinski žele da svim građanima, bez obzira na različitosti, pruže šansu jednakih mogućnosti. Osobe sa invaliditetom ne treba same da se bore za svoja prava, već svi drugi treba da im daju podršku, čime bi se u potpunosti ispunilo načelo univerzalnosti ljudskih prava. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava javno afirmiše poštovanje ljudskih prava i bori se protiv svakog vida diskriminacije i kroz radionice, edukacije, kampanje i medijske promocije utiče na promjenu svijesti. Ne samo promjena svijesti, već sistemski pristup poštovanju ljudskih prava je odgovor kako se može pomoći svima, pa i osobama sa invaliditetom. Crnogorsko zakonodavstvo iz ove oblasti je u skladu sa međunarodnim standardima i redovno se vrši evaluacija zakona i zapaža postignuti napredak. Novina je što je Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom prenesen u nadležnost Ministarstva za ljudska i manjinska prava, a izrada zakona je u završnoj fazi. Činjenica je da osobe sa invaliditetom ne treba posmatrati sa medicinskog aspekta ili kao socijalnu kategoriju, već sa stanovišta poštovanja ljudskih prava. Kao vidljivi iskorak, Ministar je izdvojio činjenicu da je prvi put uvedena mogućnost glasanja za slabovide osobe, cijeneći da će novi Zakon stvoriti mogućnosti i za njihov politički angažman. Ministar je saopštio da će novi zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom omogućiti poboljšanje zdravstvene i socijalne zaštite ovih lica, njihovo bolje informisanje i napredak u oblastima kulture i sporta. Cilj je da se ovaj zakon kvalitetno sprovede u što kraćem roku.

Učešće udruženja lica sa invaliditetom u donošenju svih akata koji se njih tiču je od velike važnosti, a želja je da se kroz partnerski odnos države, međunarodnih institucija i civilnog sektora doprinese što kvalitetnoj pripremi i primjeni zakona. Posebno se osvrnuo na temu zapošljavanja lica sa invaliditetom, navodeći da će inkluzivno obrazovanje stvarati sve veće mogućnosti za njihovo zapošljavanje. Ministar je pozvao privatne poslodavce i državne institucije da u narednom periodu svoju zakonsku obavezu realizuju tako što će zaposliti što veći broj lica sa invaliditetom, a ne da uplaćuju sredstva u Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, kao što je do sada bila praksa. Postoje pozitivna iskustva sa licima sa invaliditetom koja su zapošljena u institucijama i pokazala profesionalnost u radu.

Ministar je ocijenio da je Crna Gora u prethodnom periodu napravila značajne iskorake u oblasti zaštite prava lica sa invaliditetom, uz evidentnu potrebu što bržeg uklanjanja arhitektonskih barijera. Vlada Crne Gore je opredijelila značajna sredstva za otklanjanje arhitektonskih barijera u 13 najprioritetnijih objekata, a intezivno se radi na realizaciji tih projekata. Ministar Numanović je izrazio uvjerenje da će u narednom periodu ovih 13 projekata biti realizovani i dodao da će Vlada preuzeti obavezu da se i u drugim objektima uklone arhitektonske barijere. Uklanjanje barijera je obaveza i lokalnih samouprava, što će omogućiti bržu integraciju lica sa invaliditetom u društvo. Svi zajedno su dali doprinos onome što je urađeno, ali preuzimaju obaveze da još intezivnije rade kada je u pitanju otklanjanje ne samo arhitektonskih, već i svih drugih barijera sa kojima se susreću osobe sa invaliditetom.

Waldemar Figaj, zamjenik šefa Misije OEBS- a u Crnoj Gori je izrazio zadovoljstvo što prisustvuje Konferenciji „Pristupačnost i lica sa invaliditetom“, kao i zbog činjenice da je OEBS jedan od organizatora Konferencije upriličene povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava. Saopštio je da prepoznavanje važnosti poštovanja ljudskih prava dovodi do demokratizacije društva i jačanja vladavine prava. Istakao je da je OEBS spreman da saraduje i pruži pomoć, posebno izdvajajući pomoć OEBS- a povodom Zakona o zabrani diskriminacije kada je OEBS dao stručno mišljenje na Nacrt zakona. Naveo je da jedva čeka da bude informisan o izazovima sa kojima se u Crnoj Gori susrijeću prilikom implementacije zakona u ovoj oblasti. Figaj je najavio i buduću saradnju i obećao pomoć Crnoj Gori od strane Misije OEBS- a, u oblasti unapređenja zaštite i poštovanja ljudskih prava.

Bendžamin Perks, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je izjavio da se obraća ne samo kao predstavnik UNICEF-a, već i Ujedinjenih nacija. U mnogim državama širom svijeta vlada se smatra primarno odgovornom za obezbjeđenje poštovanja ljudskih prava. Čestitao je Crnoj Gori na praćenju međunarodnih standarda u zakonodavstvu u ovoj oblasti i pohvalio saradnju Crne Gore sa međunarodnim institucijama. Istakao je neophodnost partnerstva sa akademskom zajednicom, medijima, civilnim i privatnim sektorom u oblasti poštovanja ljudskih prava i ukazao na važnost debate na ovu temu. Naglasio je da se ljudska prava svih, svuda i u svako vrijeme moraju poštovati. Neophodno je razumijevanje univerzalnosti ljudskih prava, jer se svi tokom svog životnog ciklusa u nekom trenutku susreću sa kršenjem prava. Bendžamin Perks je istakao da je neophodno osiguravanje dostojanstva svih ljudi, dodajući da je ponosan na trud i posvećenost Crne Gore u borbi za unapređenje poštovanja ljudskih prava. UNICEF će nastaviti da saraduje i pruža podršku Crnoj Gori u nastavku ove borbe. Na kraju izlaganja, Perks je podsjetio da je danas 66 godina od usvajanja Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i čestitao prisutnima Međunarodni dan ljudskih prava.

Dejan Bašanović, generalni sekretar Udruženja paraplegičara Podgorica, je naveo da se organizacija čiji je predstavnik više od deset godina bavi zaštitom prava osoba sa invaliditetom i problemom pristupačnosti. Zahvalio je organizatorima Konferencije na odabiru teme, navodeći egzaktno podatke o broju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori. Posebno je istakao podatak da je broj lica sa invaliditetom u Crnoj Gori preko 68 000 i da 11.4 % ispitanih lica ima poteškoća pri obavljanju svakodnevnih poslova. Govoreći o zakonodavstvu u ovoj oblasti, naveo je da je 2008. godine donešen Zakon o uređenju prostora i izgradi objekata koji je ocijenio kao dobar i saopštio da je ovaj Zakon, članom 73 predvidio da se licima smanjene pokretljivosti obezbjedi nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u objektima u javnoj upotrebi, dok je članom 165 propisano da se ovi objekti moraju prilagoditi uslovima iz člana 73 ovog Zakona u roku od pet godina. U periodu od donošenja Zakona do 2013. godine veoma mali broj objekata je prilagođen. Po pitanju zakonske regulative, između ostalih, pomenuo je i Pravilnik o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom, Zakon o zabrani diskriminacije i Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. Iako postoji određeni broj objekata koji imaju rampe i liftove, potrebno je da objekti budu u potpunosti pristupačni osobama sa invaliditetom. Ova lica se susreću sa brojnim problemima, kao što je nepostojanje taktilnih crta za slijepa lica, nedovoljan broj semafora za slabovide i slijepo osobe, nedovoljna mogućnost informisanja za osobe sa oštećenim sluhom, kao i nepristupačnost javnog i taxi prevoza.

Istakao je da su u Projektu „Turistička mapa puta osoba sa invaliditetom“ prikazani turistički, kulturno-istorijski i drugi objekti u Crnoj Gori koji su pristupačni licima sa invaliditetom. Iznio je podatak da je samo 12 hotela pristupačno za lica koja koriste invalidska kolica. Trenutno rješenje Pomorskog muzeja u Kotoru, za njihove posjetioce koji su korisnici kolica, je da se putem video bima postavljenog u prizemlju prikazuju eksponati izloženi na spratu Muzeja. Što se tiče pristupačnosti plaža, istakao je dobru volju Morskog dobra za obezbjeđivanje pristupačnosti na osam plaža, dodajući da to ipak nije urađeno na adekvatan način, jer nijesu konsultovana udruženja lica sa invaliditetom. Slobodno kretanje je jedan od preduslova i prioriteta za stvaranje mogućnosti za zapošljavanje i samostalan

život osoba sa hendikepom. Nastaviće se sa implementacijom donešenih normi, ali je u tome neophodna podrška i pomoć državnih institucija.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković je istakao da put ka ostvarenju poštovanja ljudskih prava nije nimalo lak i jednostavan, već je riječ o procesu koji se neprestano mora unapređivati i nadograđivati. Svi protesti u tom pravcu se moraju shvatiti kao način za brže rješavanje problema. Predsjednik Duković je obavijestio prisutne o mirnom protestu jednog lica sa invaliditetom ispred ulaza u Skupštinu Crne Gore, jer nije u mogućnosti da učestvuje na Konferenciji zbog nepristupačnosti Skupštine. Ocijenio je da to lice protestuje sa pravom, jer prilaz za osobe sa invaliditetom još uvijek nije napravljen, i citirao predsjednika Parlamenta, koji je kazao da je, od samog prilaza, koji će biti napravljen, mnogo bitnije kako je neko primljen. Skupština Crne Gore je uvijek bila otvorena za sve i radi u interesu svih, a posebno ugroženih grupa.

Po završetku uvodnih izlaganja organizatora Konferencije, otvorena je diskusija u kojoj su učestvovali: Marina Vujačić, izvršna direktorica Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, Miroslava Mima Ivanović, program asistentkinja u Udruženju mladih sa hendikepom Crne Gore, Siniša Stanković, generalni sekretar Skupštine Crne Gore i Stevan Milivojević, izvršni direktor LGBT Foruma Progres.

Nakon diskusije, predstavnici medija su postavljali pitanja govornicima Konferencije.

Marina Vujačić, izvršna direktorica Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, je čestitala Međunarodni dan ljudskih prava osobama koje nijesu lica sa invaliditetom. Ocijenila je da joj je jako teško govoriti kad je u uvodnim izlaganjima navedeno koliko je teško ispoštovati prava osoba sa invaliditetom i koliko ova lica "koštaju" državu. Istakla je da joj je zanimljiva i ironična činjenica da je Konferencija na temu „Pristupačnost i lica sa invaliditetom“ organizovana u Skupštini Crne Gore koja je nepristupačna za lica sa invaliditetom i iz tog razloga tužena zbog diskriminacije. Marina Vujačić je ocijenila da u petogodišnjem periodu, od 2008. godine do 2013. godine, u kojem je, shodno Zakonu, bilo propisano da će se objekti u javnoj upotrebi prilagoditi licima smanjene pokretljivosti, nije ništa urađeno. Vrijeme prolazi, a osobe sa invaliditetom čekaju i od njih se traži strpljenje i očekuje razumijevanje.

Milan Radović, koordinator programa ljudskih prava u NVO "Građanska alijansa", je istakao da cilj organizovanja ove Konferencije u Skupštini Crne Gore nije bio da se šalju ironične poruke, već da se pošalje poruka da se ništa „ne stavlja pod tepih“ i iskaže zajednički protest zbog toga što Skupština, koja je prva institucija koja treba da ima pristupačnost, još uvijek istu nema. Izrazio je uvjerenje da će do sljedeće godine kada se bude obilježavao Međunarodni dan ljudskih prava Skupština imati obezbijeđen pristup za lica sa invaliditetom.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković, je saopštio da cilj nije bio da se neko diskriminiše, već da se ukaže na problem, jer će se na taj način mnogo brže uraditi na rješavanju tog problema. Organizovanje Konferencije u Skupštini Crne Gore je samo jedan vid ubrzanja realizacije već pomenutih 13 projekata, o čijem stepenu realizacije se upoznao putem Informacije koju je dostavilo Ministarstvo održivog razvoja i turizma. Podsjetio je da se u Informaciji navodi da je za realizaciju sredstava zadužena Direkcija javnih radova, a da joj je Ministarstvo održivog razvoja i turizma 8. aprila 2014. godine dostavilo urbanističko-tehničke uslove sa kompletnim podacima za svih 13 objekata. Tender za izradu tehničke dokumentacije Direkcija je raspisala 30. aprila 2014. godine, dok je otvaranje ponuda bilo 30. maja 2014. godine. Nakon isteka roka za vrednovanje prispjelih ponuda, 16. jula 2014. godine donijete su Odluke o izboru najpovoljnije ponude za izradu glavnog projekta za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi licima smanjenje pokretljivosti u opštinama Podgorica, Nikšić, Berane i Pljevlja. Većina glavnih projekata je završena i njihova revizija je u toku. Mnoge zgrade, kao što je i Skupština Crne Gore, su stare zgrade koje zahtijevaju posebno arhitektonsko rješenje. Zaključio je da to nije opravdanje što se to do sada nije uradilo i istakao da je ovo protest svih da se prilagođavanje objekata što prije završi.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Šučko Baković se saglasio sa Marinom Vujačić, izvršnom direktoricom Udruženja mladih sa hendikepom, navodeći da on u početku

nije bio za ideju da se ova Konferencija održi u Skupštini, ali da je on samo jedan od organizatora i da je prihvatio predlog ostalih organizatora. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je uputio izvinjenje Miroslavi Mimi Ivanović, licu sa invaliditetom, što je ponovo izložena diskriminaciji i poniženju zbog načina na koji je ušla u Skupštinu Crne Gore. Saopštio je da na prvi pogled može izgledati da su potrebna finansijska sredstva velika, ali da su blagodeti koje se pružaju prilagođavanjem objekata nešto što je mnogo vrednije od novca. Ocijenio je da je jako pozitivno to što je Crna Gora jedina država sa ovih prostora koja nije mijenjala Zakon kojim je odredila rok za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi i nije produžavala taj rok, što je ocijenio kao namjeru da se ovom problemu pristupi na krajnje ozbiljan način.

Generalni sekretar Skupštine Crne Gore, Siniša Stanković je saopštio da razumije nezadovoljstvo i negodovanje zbog nepristupačnosti Skupštine, navodeći da se za to ne može naći opravdanje, ali je izrazio nadu da će se ovo pitanje iduće godine riješiti. Zgrada Skupštine je izgrađena 1954. godine za druge namjene. Od 2011. godine raspisana su tri javna poziva za nabavku platforme sa potrebe lica sa invaliditetom, ali su, nažalost, zbog tehničko-pravnih uslova sva tri postupka neuspješno okončana. Akcionim planom prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi za pristup, kretanje i upotrebu licima smanjene pokretljivosti za 2014. godinu predviđeni su neophodni elementi pristupačnosti. Generalni sekretar je prisutne upoznao sa informacijama dobijenim iz Direkcije za javne radove uoči ove Konferencije. Naveo je da je završena izrada i revizija projekta za Skupštinu Crne Gore i obavjestio da je vjerovatno da će se početkom naredne godine raspisati tender za izvođenje radova. Uputio je izvinjenje Miroslavi Mimi Ivanović zbog načina na koji je ušla u zgradu Skupštine i izrazio nadu da će naredne godine ovakve situacije biti prošlost.

Milan Radović, koordinator programa ljudskih prava u NVO "Građanska alijansa", je izrazio nadu da je ovo posljednji put da se Međunarodni dan ljudskih prava obilježava u ovakvim okolnostima i pridružio se izvinjenju Miroslavi Mimi Ivanović. Još jednom je pozvao na razumijevanje i partnerski odnos.

Miroslava Mima Ivanović, program asistentkinja u Udruženju mladih sa hendikepom Crne Gore, je saopštila da izvinjenja ne prima, ni u svoje ime, ni u ime ostalih lica sa invaliditetom. Kazala je da postoji mnogo opravdanja za ono što se ne radi i činjenicu da nije produžen pomenuti petogodišnji zakonski rok ocijenila nelogičnom, jer ne razumije kako rok koji je istekao može da se produži. Podsjetila je da je navedeno da javni pozivi nijesu uspjeli iz pravnih i tehničkih uslova, a da se pravni akti ne pominju kada se krše ljudska prava. Saopštila je da imaju i više strpljenja od onoga što je država sebi dala kao rok. Njihova prava se krše, a da za to niko ne odgovara. Čestitala je Međunarodni dan ljudskih prava licima koja nemaju hendikep, a osobama sa invaliditetom je izjavila saučešće zbog pogibije njihovog ljudskog dostojanstva na Dan ljudskih prava i u to ime zamolila za minut ćutanja.

Novinar Televizije 777, uz komentar da je tog dana najviše profitirao Stevan Milivojević, izvršni direktor LGBT Foruma Progres sa svojim performansom, upitao je predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halila Dukovića da li i oni tako treba da reaguju da bi se čule njihove žalbe i apeli upućene na adrese gospode Figaja, Numanovića i Bakovića.

Zamjenika šefa Misije OEBS-a u Crnoj Gori, Waldemara Figaja je upitao zbog čega je OEBS reagovao na pisanja Informera o Vanji Čalović, a nije reagovao na izvještavanje Nezavisnog dnevnika „Vijesti“ o izvjesnim privrednim subjektima, njihovim vlasnicima, poslovnim partnerima i članovima porodice. Naveo je da se ovo pitanje tiče i Bendžamina Perksa, šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, jer se izvještavalo i o maloljetnoj djeci, članovima tih porodica, a nije bilo nikakve reakcije na to.

Novinar Televizije 777 je upitao poslanika Dukovića i ministra Numanovića da li su selektivni pri odabiru medija kojima će dati izjave, cijenići da su neki mediji uskraćeni.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković je odgovorio da nikada nije vršio selekciju medija, niti će to raditi ubuduće. Smatra da na ovaj način ne treba izražavati nezadovoljstvo i tako reagovati. Ukazao je da se proces poštovanja ljudskih prava razvija i možda su danas dozvolili neki novi vid protesta. Kazao je da tako ne treba postupati, ali razumije da je to jedan vid protesta populacije koja jeste ugrožena i diskriminisana, zbog čega i nije prekinuo ovu Konferenciju. U Skupštini Crne Gore nikada nikome nije uskraćeno

pravo govora i izražavanja mišljenja. Ocijenio je da je pomalo došlo do zloupotrebe gostoprimstva i zaključio da oni koji su diskriminirani ne treba da diskriminiraju druge, pogotovo ne one koji su dali određeni doprinos u borbi za prava ugroženih grupa.

Ministar dr Suad Numanović je na pitanje o selekciji medija odgovorio da se možda misli na nekog drugog ministra, izjavljujući da je njegova pomoćnica sat vremena prije toga bila gost Televizije 777 i zaključio da ne vrše nikakvu selekciju i da nijedan medij nije uskraćen što se tiče informacija iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Na drugo novinarsko pitanje, ministar Numanović je odgovorio da je razumio da se radi o prepisci koja postoji i saopštio da su tražili informacije od nadležnih institucija, na bazi kojih će proslijediti odgovore koji su u završnoj fazi.

Waldemar Figaj, zamjenik šefa Misije OEBS-a u Crnoj Gori je odgovorio da nije upoznat sa konkretnim slučajem i naveo da o njemu može diskutovati nakon što bude informisan.

Bendžamin Perks, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, je podsjetio da su prije nekoliko nedjelja prikazali rezultate istraživanja o tome kako su djeca iz Dječijeg doma „Mladost“ u Bijeloj prikazana u medijima. Naveo je da je dosta toga urađeno u dobroj namjeri, ali da su se na taj način kršila prava djece. Kao primjer, naveo je 55 slučajeva tokom prošlog Božića kada su djeca smještena u institucijama fotografisana ili snimljena, na šta je novinar Televizije 777 kazao da će dostaviti pitanja Waldemaru Figaju i Bendžaminu Perksu radi dobijanja odgovora, kako bi uvidjeli načine borbe za ostvarenje prava.

Stevan Milivojević, izvršni direktor LGBT Foruma Progres je saopštio da nijesu željeli da profitiraju već da ukažu na ono što se radi pogrešno. Govoreći na temu Konferencije, istakao je da se često naglašava da je Crna Gora mnogo uradila na usklađivanju zakonodavstva sa međunarodnim standardima, kao i da je mnogo puta na ovoj Konferenciji saopšteno „*to nije opravdanje*“ i ocijenio da sa time treba prestati. Istakao je da ne treba čekati i da je potrebno djelovati danas.

Bendžamin Perks, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je ocijenio da se situacija u Crnoj Gori popravila, ali je i mnogo izazova pred Crnom Gorom. Izdvojio je podatak da je broj djece sa smetnjama u razvoju koja pohađaju školu porastao za 500 % i naglasio da je to najveći zabilježeni napredak.

Ministar za ljudska i manjinska prava, dr Numanović je odgovorio da se često ponavlja da je zakonodavstvo dobro i u skladu sa međunarodnim standardima, a godišnje se vrši presjek situacije o urađenom. U vezi sa položajem LGBT osoba, naglasio je da postoji partnerski odnos, podsjetio na Strategiju i Akcione planove i tri Parade ponosa, a na nekima od njih su učestvovali Ombudsman i Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode. Istakao je da je mnogo toga urađeno na poboljšanje položaja lica sa invaliditetom, posebno djece sa smetnjama u razvoju i ukazao na aktivnosti u izgradnji dnevnih centara, inkluzivno obrazovanje i dobre primjere zapošljavanja lica sa invaliditetom. Svaka nejednakost u ekonomskom smislu mnogo košta i zbog toga je interes da se stvore jednake mogućnosti za sve.

Novinarka Televizije 777 je upitala ministra za ljudska i manjinska prava dr Suada Numanovića šta je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava konkretno uradilo povodom diskriminacije u Skupštini, ali i povodom medijske hajke na privredne subjekte, njihove članove porodica i imovinu. Pitala je da li je zaista zakon jednak za sve?

Ministar dr Suad Numanović je kazao da je ubijeđen da se zakoni moraju poštovati i da su jednaki za sve građane. Dodao je da postoje institucije sistema koje treba da obavljaju svoj dio posla i da ne dozvole da se ne poštuju zakoni. U vezi sa pitanjem šta je urađeno povodom diskriminacije u Skupštini, saopštio je da će objediniti informaciju i da će novinari dobiti pisani odgovor. Naveo je da je Ombudsman Nacionalni institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije. Postoji dobra namjera da svi jedni drugima pomognu i da se riješi problem.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković je ponovio da je Skupština uvijek bila otvorena za sve i da je učinila mnogo na poboljšanje položaja ne samo osoba sa invaliditetom, već svih ugroženih grupa u Crnoj Gori. Zaključio je da to ne znači da je ovaj proces završen, jer se on praktično nikada ne može završiti. Ova Konferencija se

mogla organizovati u nekom objektu koji ima pristup za lica sa invaliditetom, ali je organizovanjem u Skupštini namjera bila da se ukaže da Skupština još uvijek nije realizovala obavezu obezbjeđivanja pristupačnosti za lica sa invaliditetom u cilju poboljšanja njihovog položaja. Ukoliko smo u stanju kritikovati sebe, onda možemo kritikovati i druge, saopštio je Predsjednik Odbora.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Šučko Baković je pozvao predstavnike organa i na državnom i na lokalnom nivou da ubrzaju postupke prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi i apelovao da se pojačaju kontrole od strane nadležnih inspekcijskih organa za objekte koji su u izgradnji kako bi se ispoštovali standardi. Institucija Ombudsmana će pratiti dalji tok realizacije ovih projekata i kroz izveštaje uputiti određene preporuke. Zaštitnik je ocijenio da je odabrana dobra tema za Konferenciju, jer je želja bila da se sagleda samo jedan značajan segment koji je preduslov za ostvarivanje ostalih prava koja pripadaju licima sa invaliditetom, kao i da se istakne da je diskriminacija nepoželjna.

Ministar za ljudska i manjinska prava, dr Suad Numanović je istakao da je crnogorsko društvo opredijeljeno za jednakost. Dobro je što je određeni broj problema otvoren i što se rješavaju u kontinuitetu, a obaveza je da se taj intezitet pojača u saradnji sa osobama sa invaliditetom. Izrazio je uvjerenje da će svi istrajati da se stvore pretpostavke za bržu integraciju ovih lica u crnogorsko društvo.

Zamjenik šefa Misije OEBSa u Crnoj Gori, Waldemar Figaj je naglasio da je prioritet uvijek postojanje dobrih zakona i ponovio da je Misija OEBS-a pružala ekspertsku podršku Crnoj Gori i najavio buduću podršku u tom pravcu.

Generalni sekretar Udruženja paraplegičara Podgorica, Dejan Bašanović smatra da su Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata i Pravilnik o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom dobro urađeni, ali da je problem što nema konkretne implementacije. Ukazao je na neophodnost podrške nadležnih državnih i lokalnih organa. Apelovao je na aktivniju realizaciju projekata prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi, jer se na taj način doprinosi uključivanju lica sa invaliditetom u sve društvene tokove.

Novinarka lista „Informer“ je upitala Zaštitnika Šučka Bakovića kako se osjeća, kao Ombudsman, kada sud presudi akt diskriminacije, a da on taj slučaj nije ni pogledao. Upućujući na nekadašnju tužilašku funkciju Šučka Bakovića, upitala je da li bi prvo osudio pisanje nekog medija, prije utvrđivanja istine.

Ombudsman Šučko Baković je kazao da se bori za vladavinu prava i dodao da su obavještavali o svom postupanju. Ombudman je jedan od mehanizama za zaštitu od diskriminacije, a sud je drugi mehanizam. Ukoliko sud pokrene postupak, Ombudsman je dužan da obustavi postupak, jer nije pravno logično da se istovremeno vode dva postupka. Na drugo novinarsko pitanje je odgovorio da Ombudsman, kada procijeni da su ljudska prava neke osobe ugrožena, reaguje. Naveo je primjer, istaknut na njihovom sajtu, kada su ukazali na neprimjereno izvještavanje pojedinih medija čime su bila ugrožena prava djece.

Koordinator programa ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“, Milan Radović je konstatovao da je Konferencija uspjela, dodajući da je rasprava bila veoma kvalitetna i da je poslata jasna poruka. Saopštio je da razumije ljutnju koja je iskazana, ali je mišljenja da ta ljutnja sigurno ne bi bila manja da je odabrana neka druga tema ili neka druga lokacija za održavanje Konferencije.

*****

Nakon Konferencije predstavnici institucija organizatora posjetili su Resurni centar „1. jun“ u Podgorici.

Dobrodošlicu su im poželjeli mr Željko Darmanović, direktor Centra „1. jun“, kao i djeca, korisnici Centra, koji su gostima uručili čestitke koje su sami izradili. Direktor Centra je najavio prodajnu izložbu „Naših ruku djelo u susret Novoj godini“, koja će biti organizovana 13. i 14. decembra 2014. godine u holu tržnog centra Delta city, ujedno pozivajući predstavnike institucija da posjete izložbu. Direktor Resurnog centra, mr Željko Darmanović je izrazio zahvalnost zbog upriličene posjete i predstavnike institucija organizatora poveo u

obilazak Resurnog centra. Saopštio je da trenutno imaju 120 učenika, a 64 stalno zaposlena, od kojih polovina su medicinske sestre, njegovateljice i higijeničarke, navodeći da imaju potrebnu za još jednim defektologom. Darmanović je naveo da shodno podacima koje posjeduje, i pored velikog broja nezaposlenih lica, trenutno ne postoji defektolog koji je na Birou rada. Dodao je da je šteta što u Crnoj Gori ne postoji Defektološki fakultet. Broj osoba sa autizmom sve više je u porastu, za šta ne postoji konkretno objašnjenje.

Direktor Resurnog centra "1. jun" je posebno istakao značaj edukacije roditelja djece sa intelektualnim smetnjama u razvoju i autizmom, čemu posvećuju veliku pažnju. Posebno je ukazao na neophodnost usmjeravanja ove djece tokom obrazovanja i zapošljavanja.

Nakon posjete Resurnom centru "1. jun", organizovana je humanitarna akcija: fudbalska utakmica Međunarodna zajednica u Crnoj Gori- Crna Gora (civilni sektor i državne institucije). Sredstva sakupljena tokom utakmice opredijeljena su za djecu sa smetnjama u razvoju za hiporehabilitacioni tretman u Konjičkom klubu Budućnost.